

АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
АСОЦІАЦІЯ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ
СПЕЦІАЛЬНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ –
ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ
СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА**

Київ 2009

АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
АСОЦІАЦІЯ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ
СПЕЦІАЛЬНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ –
ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ
СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА**

Матеріали
всеукраїнського науково-практичного семінару

Київ, 2009 р.

УДК 026:37(477)(082)
ББК 78.34(4Укр)758.9:74я43
О-72

*Затверджено до друку вченою радою
Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського,
протокол № 13 від 18.12.2009 р.*

Науково-дослідна діяльність спеціальних бібліотек України – важлива складова розвитку сучасного бібліотекознавства [Електронний ресурс] : матеріали всеукраїнського наук.-практ. семінару, Київ, листопад 2009 р. / Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: Артемов Ю. І., Грудініна Н. Д., Плужнікова Н. С., Вараксіна Н. В., Самчук Л. І., Хемчян І. І., Коваленко І. Й.]. – Електрон. дані. – К., 2009.

У збірнику вміщено статті, оприлюднені, зокрема, на всеукраїнському науково-практичному семінарі «Науково-дослідна діяльність спеціальних бібліотек України – важлива складова розвитку сучасного бібліотекознавства» (Київ, листопад 2009 р.), що відбувся у межах НДР «Теоретичні засади формування всеукраїнського інформаційного ресурсу з питань психолого-педагогічної науки і освіти на базі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського».

Редакційна колегія:

Артемов Ю. І., канд. тех. наук, с. н. с. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
Грудініна Н. Д., зав. відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
Плужнікова Н. С., зав. відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
Вараксіна Н. В., зав. відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
Самчук Л. І., зав. відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
Хемчян І. І., зав. відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
Коваленко І. Й., зав. відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

© Державна науково-педагогічна бібліотека
України імені В. О. Сухомлинського, 2009

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АІС – автоматизована інформаційна система
АБІС – автоматизована бібліотечно-інформаційна система
АПН України – Академія педагогічних наук України
АПП – алфавітно-предметний покажчик
АРМ – автоматизоване робоче місце
АСОД – аналітико-синтетична обробка документів
ББК – бібліотечно-бібліографічна класифікація
БД – база даних
ВАК України – Вища атестаційна комісія України
ВГІР – всеукраїнський галузевий інформаційний ресурс
ВІНІТІ – Всеросійський інститут наукової і технічної інформації
ВНЗ – вищий навчальний заклад
ВРІ – вибіркоче розповсюдження інформації
ДБА – довідково-бібліографічний апарат
ДБО – довідково-бібліографічне обслуговування
ДБФ – Державний бібліотечний фонд
ДНАББ ім. В. Г. Заболотного – Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека імені В. Г. Заболотного
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
ДНСГБ України – Державна наукова сільськогосподарська бібліотека України
ДПНТБ – Державна публічна науково-технічна бібліотека
ЕДД – електронна доставка документів
ЕК – електронний каталог
ЄГІР – єдиний галузевий інформаційний ресурс
ЗНЗ – загальноосвітній навчальний заклад
ЗОШ – загальноосвітня школа
ІТЗО – Інститут інноваційних технологій і змісту освіти
ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології
ІПРІ – Інститут проблем реєстрації інформації
ИКТ – информационно-коммуникационные технологии
ИПО СГГУ – Институт последипломного образования Севастопольского городского гуманитарного университета
КБ – кабінет бібліотекознавства
КНУКіМ – Київський національний університет культури і мистецтв
КОШПО ім. В. О. Сухомлинського – Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені В. О. Сухомлинського
МОН України – Міністерство освіти і науки України
НАН України – Національна академія наук України
НБУ для дітей – Національна бібліотека України для дітей
НБУВ – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

НДР – науково-дослідна робота
НЗ – навчальний заклад
НІБ України – Національна історична бібліотека України
ННМБУ – Національна наукова медична бібліотека України
НПБ – научно-педагогическая библиотека
НПУ ім. М. П. Драгоманова – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
ОИССО – отраслевая информационная среда системы образования
ОУ – общеобразовательное учреждение
ОШ – общеобразовательная школа
РДГУ – Рівненський державний гуманітарний університет
СБС – структурований бібліографічний список
СКС – систематична картотека статей
СКТЕК – Сімферопольський кооперативний торговельно-економічний коледж
СШ – средняя школа
ТНПУ ім. В. Гнатюка – Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка
УДК – універсальна десяткова класифікація
УПА – Українська інженерно-педагогічна академія
УкрІНТЕІ – Український інститут науково-технічної й економічної інформації
УРЖ – український реферативний журнал
ХДАК – Харківська державна академія культури
ЦППО – Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти
ЦГБ им А. П. Гайдара – Центральная городская библиотека имени А. П. Гайдара
ЭСО – электронные средства обучения

ЗМІСТ

Список скорочень.....	4
<i>Рогова П. І.</i> Спеціальне бібліотекознавство в контексті розвитку бібліотечної справи України.....	8
РОЗДІЛ 1. Науково-дослідна діяльність національних, державних бібліотек України	12
<i>Рогова П. І.</i> Наукові проекти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського як чинник удосконалення системи науково-інформаційного забезпечення розвитку вітчизняної науки і освіти.....	13
<i>Петренко О. Б.</i> Науково-дослідна діяльність Національної бібліотеки України для дітей.....	30
<i>Войцехівська Г. А.</i> Пріоритетні напрями наукових досліджень архітектурно-будівельної тематики (на прикладі Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного).....	38
<i>Прокопчук В. С.</i> Наукова робота наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.....	44
<i>Долинна Л. Б.</i> Медична біографістика (з досвіду роботи Національної наукової медичної бібліотеки України).....	54
<i>Прилипка Т. А.</i> Інформаційні ресурси з історії України в Національній історичній бібліотеці України.....	60
<i>Вербова В. В.</i> Інформаційно-бібліографічне обслуговування в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського в умовах розвитку інформаційного суспільства.....	66
<i>Задорожна Н. Т.</i> «Партнерство в навчанні» – всевітня соціальна мережа для вчителів-предметників.....	79
<i>Лога Т. В.</i> Аналіз довідкових видань психологічної та педагогічної тематики з фонду Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.....	89
<i>Воловоденко В. П., Олексієнко Т. В.</i> Інноваційний розвиток освітянських бібліотек та інноваційна культура особистості.....	108
<i>Долотова О. А.</i> Современные аспекты библиографических трудов В. И. Межова.....	118
РОЗДІЛ 2. Діяльність педагогічних бібліотек України та зарубіжжя у науково-інформаційному забезпеченні учасників навчально-виховного процесу.....	124
<i>Вербицкая Л. А.</i> Школьная библиотека как часть единого общеобразовательного пространства учреждения	

образовання.....	125
Ніколаєнко Н. М. Інноваційна діяльність бібліотеки Української інженерно-педагогічної академії.....	131
Ізмайлова О. В. Формування інформаційної культури особистості в бібліотеці вищого навчального закладу.....	141
Сибірцева Н. М. Досвід і проблеми використання інформаційних ресурсів бібліотеки студентами коледжу у формуванні професійного світогляду.....	152
Семенюк Г. П. Науково-методичне забезпечення як один із чинників удосконалення діяльності наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету.....	157
Бігун О. С. Інформаційно-бібліотечний ресурс в контексті створення системи дистанційного навчання.....	166
Михайленко К. П. Дослідження забезпеченості бібліотек ЗНЗ енциклопедичними і науково-популярними виданнями.....	173
Чайка І. А. Інформаційні і комп'ютерні технології як фактор розвитку бібліотеки педагогічного університету.....	181
Лебедюк О. О. Бібліотека ВНЗ як інформаційна модель та інформаційна система.....	191
Олейникова И. Ю. Анализ состояния и методического обеспечения работы библиотек общеобразовательных учреждений в 2009/10 учебном году.....	202
Садوخіна О. А. Інформаційно-освітнє середовище бібліотеки ВНЗ як засіб підвищення інформаційної культури викладачів і студентів.....	216
Чепурченко О. В. Інформаційно-методична діяльність бібліотеки Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.....	223
Черномазова В. А. Проектная и исследовательская деятельность учащихся в образовательном пространстве гимназии.....	235
Грипич С. Н. Книга і читання в житті сучасної студентської молоді (за матеріалами соціологічних досліджень).....	242
Бородіна Н. В. Маяк в освітянському океані.....	247
<i>Відомості про авторів</i>	256

С. Н. Грипич,
*доцент, директор наукової
бібліотеки Рівненського
державного гуманітарного
університету*

КНИГА І ЧИТАННЯ В ЖИТТІ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Висвітлено роль книги і читання в навчальному процесі. Проаналізовано використання студентами фондів наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету.

Ключові слова: *інформація, інформаційна культура, книга, читання, соціологічні дослідження, наукова бібліотека РДГУ.*

Сьогодення диктує нову модель бібліотеки, вимагає наповнення її роботи новим змістом, виокремлює її пріоритетні напрями розвитку, а саме: підвищення інформаційної, освітньої, виховної, пізнавальної функцій, які потребують найповнішого інформаційного забезпечення навчально-виховного та науково-дослідного процесів, надання інформаційно-методичної допомоги студентам, викладачам, співробітникам ВНЗ.

Загальновідомо, що в сучасних умовах стрімко зростає обсяг інформації, тобто світ стає дедалі поінформованішим. Тому нині великою проблемою вищої школи є формування у студентів уміння самостійно орієнтуватися в бурхливому потоці інформації, самостійно поповнювати свої знання. Навчання може стати цікавим та захоплюючим, якщо воно яскраво освітлюється активною думкою, глибоким почуттям, прагненням до творчості.

Перед системою освіти постає завдання: навчити людину вчитися упродовж всього життя. Інформаційні технології докорінно змінили освітній простір ВНЗ, в яких місія бібліотеки спрямована на здійснення інформаційної освіти студентів, на формування їх інформаційного світогляду.

Кількість та різноманітність інформаційних ресурсів стрімко зростає і разом з ними зростає обсяг та рівень складності навичок пошуку, збору, обробки, аналізу і синтезу інформації, вміння застосувати технічні засоби, які використовуються в інформаційному процесі.

Сучасна система освіти пропонує збільшення частки самостійної роботи студента, ефективність якої залежить від його інформаційної культури. На жаль, часто студенти виявляються безпорадними при вирішенні тимчасових інформаційних завдань, не знають складу бібліотечних каталогів та картотек, недостатньо уявляють цінність спеціальних знань і вмінь в галузі інформаційного самообслуговування, що відповідно призводить до недостатньої організації самостійної роботи.

Сьогодні бібліотеки ВНЗ займають провідні позиції у вирішенні завдань побудови інформаційного суспільства. Їхня діяльність підпорядкована реалізації вимог щодо трансформації України в інформаційне суспільство, до яких належать: формування єдиного інформаційно-комунікативного простору як частини світової інформаційної інфраструктури; створення системи забезпечення прав громадян на отримання, розповсюдження і використання інформації, підвищення рівня освіти, науково-технічного і культурного обміну. Тому бібліотека – одна з небагатьох структур, здатних надати комплексну інформаційну допомогу. Усі зміни, що відбуваються в країні, суттєво вплинули на роль і місце бібліотеки в суспільстві, поставили перед нею нові вимоги та завдання, обумовили перегляд традиційних підходів до організації роботи, пошук нових шляхів розвитку.

Численні соціологічні дослідження доводять, що мотивація діяльності студента значною мірою залежить від усвідомлення практичної значимості отриманих знань. Незважаючи на сучасні інформаційні технології, книга і читання залишаються головними і основними засобом і методом навчальної діяльності студентів. Незаперечним є те, що книга є складовою та головним носієм культури, що несе пізнавальну, моральну, естетичну інформацію. У будь-якому вигляді (традиційному, електронному) книга залишається головним чинником культури та освіти, виконує виховну функцію. Нові засоби інформації доповнюють книгу, але не замінюють її. НБ РДГУ має всі можливості для задоволення потреб у пошуку інформації, яка сприяє всебічному розвитку студента як майбутнього спеціаліста.

Ми працюємо з молоддю, формуючи її світогляд за допомогою книги. Саме книга дозволяє пізнати духовні, культурні цінності, опанувати сучасні технології. Бібліотека через книгу може не лише надавати допомогу у вирішенні проблем навчання та розвитку, але і впливати на формування як інтелектуального, так і культурного середовища в межах навчального закладу. Студент і книга – нероздільний стабільний тандем. Саме книга породжує нові думки, виховує духовність. Книга збагачує знаннями, розширює кругозір, примножує інтелектуальний потенціал.

Безпосередню допомогу в цьому надає фонд бібліотеки, який сформовано з урахуванням специфіки ВНЗ і налічує понад 500 тис. різноманітних за типовою та видовою структурами джерел інформації.

Одним із засобів вивчення та аналізу використання фондів бібліотеки є статистичні та соціологічні дослідження. Упродовж останніх років було проведено два соціологічних дослідження:

- 1) „Наукова бібліотека РДГУ очима її користувачів”.
- 2) „Книга і читання в житті сучасної студентської молоді”.

Така робота проводиться з метою кращого вивчення потреб читацької аудиторії, що враховуються в подальшій роботі бібліотеки. Ця співпраця приносить значну користь читачам, оскільки ми маємо змогу спрямувати свою роботу у потрібному напрямі.

Зазначимо, що 38,4% опитаних відповіли, що фонд НБ Рівненського державного гуманітарного університету їхні потреби задовольняє повністю, 24,3% – майже задовольняє і 19,1% – частково задовольняє. Ці показники свідчать про те, що книжковий фонд комплектується професійно.

Найактивнішими читачами (і щодо відвідування, і щодо книговидачі) є студенти-першокурсники. Але, на жаль, ця активність з кожним курсом поволі зменшується. Причини цього можуть мати як суб'єктивний, так і об'єктивний характер, адже 67,3 % опитаних студентів користуються ще й іншими бібліотеками міста. Крім того, 76,5% респондентів активно використовують у навчанні мережу Інтернет як доступне і швидкісне джерело інформації. Зовсім не користуються нею лише 13,5% опитаних.

Загалом активно відвідують абонементи 76,1% студентів, а читальні зали – 76,9%.

Роль університетської бібліотеки в житті та навчанні для 39,8 % студентів є основною, а для 47,8 % – значною, що свідчить про значимість роботи, яку проводить бібліотека.

Хочеться звернути увагу на те, що НБ РДГУ традиційно проводить з першокурсниками заняття з основ інформаційної культури, але на сьогодні кількість годин на ці заняття є недостатньою. Тому не дивно, що далеко не всі студенти володіють навичками самостійного пошуку літератури, вмінням її опрацьовувати.

Відповідно, бібліотека надає консультації студентам, пропонує додатково навчальну та навчально-методичну літературу, яка допомогла б їм у виконанні завдань.

Усі ці позитивні, на наш погляд, зміни є наслідком того, що НБ РДГУ обрала вірний напрям на шляху до своїх читачів. Це і тенденції, які спостерігаються щодо збільшення (поповнення) книжкових фондів, і використання такої дієвої форми роботи, як видача комплектів підручників на початку навчального року. Крім цього, з метою більшого зацікавлення користувачів наявними джерелами інформації бібліотека проводить культурно-просвітницькі та інформаційні заходи з розкриття фондів. Серед них:

- інформаційні огляди літератури, виставки-перегляди;
- тематичні виставки на допомогу навчанню та з інших актуальних питань сьогодення, виставки нових надходжень.

Тематика цих заходів різноманітна, враховуються інтереси всіх категорій користувачів: професорсько-викладацького складу, аспірантів, студентів. Усі заходи спрямовані на безпосередню допомогу навчальному процесу.

Хочеться наголосити, що незважаючи на певні здобутки, відповідні ресурсні можливості та цілий комплекс різноманітних форм і методів щодо розкриття книжкових фондів НБ, наближення їх до читачів, нам необхідне

активніше спілкування зі студентами, потрібно шукати і знаходити нові ефективні форми роботи щодо інформаційної забезпеченості навчального процесу та самоосвіти студентів.

Література

1. *Біличенко, О. Л.* Культурно-виховна роль книги в умовах формування інформаційного суспільства : автореф., дис. канд. наук: 07.00.08 / О. Л. Біличенко ; Харків. держ. акад. культури. – Х., 2001. – 15 с.
2. *Бондаренко, М. І.* Активізація навчального процесу у ВНЗ через самостійну роботу студентів / М. І. Бондаренко // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. праць РДГУ. – Рівне, 2002. – Вип. 23. – С.113–117.
3. *Драч, І. І.* Самостійна робота студентів ВНЗ як важливий елемент сучасної підготовки фахівців / І.І. Драч // Нові технології навчання. – К. : НМУВО, 2004. – Вип. 37. – С.86–91.
4. *Забелина, О. Б.* Формирование информационной культуры студентов университета / О. Б. Забелина // Научные и технические библиотеки. – 2004. – №8. – С.45–47.
5. *Коляновцева, Н. А.* Вузовская библиотека в новой ситуации / Н. А. Коляновцева // Мир библиографии. – 2007. – №3. – С.7–8.